

խօսք բացին այն մասին, որ իրենք ահագին տնտեսական գիջումներ արին այն պայմանով, որ հայերն էլ գիջեն սահմանային խնդրում, հայիական պատերազմի տնտեսական նախագահ Ստ. Մամիկոնեանը կարող է հերպոյժ ընդհատեց. «Հողային հարցը չպէտք է կապել տնտեսական հարցի հետ. հողային հարցերը քաղաքական հարցեր են և գիջումը այս ասպարէզով կարող է լինել միայն բարձրագոյն կարգի քաղաքական պատճառներով: Վագոնների ու շոգեշարժերի փոխարէն հող չի կարելի գիջել»:

Սահմանային հարցը այս անգամ էլ մնաց անլոյծ: Նա վէճի առարկայ էր և արտասահմանում հայ և վրացի պատերազմի ինչնները միջև և նոյն խոչընդոտներին էր հանդիպում, ինչ որ և Կովկասում: Խորհրդաժողովը, սակայն, մի քայլ արաւ ուրիշ հարցերում. նոյեմբ. 3-ին Հայաստանի և Վրաստանի միջև ստորագրուեցին երկու դաշնագրեր, որոնք անպայման նւաճում էին հայ-վրացական մերձեցման տեսակէտից: Ստալին դաշնագիրը ասում էր.

«Վրաստանի կառավարութիւնը՝ ներկայացւած ի դէմս ներքին գործերի և զօրական նախարար Նոյ Վիսարիոնովիչ Ռամիշվիլու և Վրաստանի Հանրապետութեան Հիմնադիր ժողովի փոխ-նախագահ՝ Միմէոն Գուրգենովիչ Մդիվանու մի կողմից և Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը՝ ի դէմս Ստեփան Գրիգորեան Մամիկոնեանի և Հայաստանի Հանրապետութեան Պարլամենտի անդամ Սմբատ Յարութիւնեանի կաշատըրեանի միւս կողմից, — ծանօթանալով լիազօրութիւնների հետ և, դտնելով դրանք պահանջւած ձեւի և պատշաճ կարգի, կնքեցին սոյն դաշնագիրն առ այն, որ.

1. Հայաստանի երկաթուղիներով Հայաստանի վրայով Վրաստան, կամ Վրաստանից Հայաստանի սահմանները և վրաց երկաթուղիներով Վրաստանի վրայով Հայաստան կամ Հայաստանից Վրաստանի սահմանները փոխադրուող ապրանքների համար սահմանւում է ազատ փոխադրութիւն, այսինքն՝ փոխադրութիւն առանց մաքսի:

2. Սոյն դաշնագիրը կնքուած է երեք տարով, ըստ որում դաշնագրի հաստատման օրից մի տարի անցած՝ դաշնագիրը կնքող կողմերից իրաքանչիւրը իրաւունք ունի յայտարարել վերաքննել դաշնագիրը և այս դէպքում՝ դաշնագիրն իր ոյժի մէջ մնում է այդ յայտարարութեան օրւանից սկսած վեց ամսւայ ընթացքում: Եթէ այդ ժամանակամիջոցում կողմերը դաշնագրի վերաքննութեան մասին համաձայնութեան չզան — դաշնագիրը կորցնում է իր ոյժը:

3. Հաստատւած դաշնագրի փոխանակութիւնը կատարւելու է Թիֆլիսում երկու շաբաթւայ ընթացքում:

4. Ներկայ դաշնագիրը կազմւում է երկու օրինակ:

Երկրորդ դաշնագիրը վերաբերւում էր «Հայաստանի և Վրաստանի Հանրապետութիւնների՝ վիճելի խնդիրները համաձայնութեամբ կամ պարտադիր իրաւարքի միջոցով լուծելու» հարցին.

«1. Դաշնագիրը կազմող պետութիւնները՝ Հայաստանի և Վրաստանի Հանրապետութիւնները՝ պարտաւորւում են իրանց մէջ գոյութիւն ունեցող, այլ և ծագելիք հնարաւոր բոլոր վէճերը լուծել համաձայնութեամբ, իսկ եթէ դա չկայանա, պարտադիր իրաւարքի միջոցով: